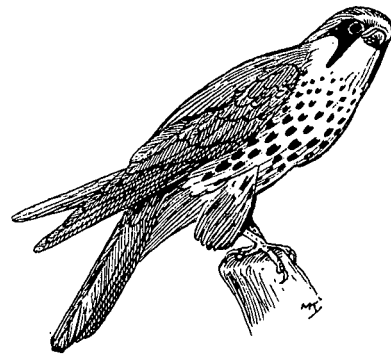

Boomvalken op jacht

Ruim zes weken lang, van eind juli tot half september 1971, bezoeken duizenden zwaluwen de slaappleats in een klein rietveld achter mijn tuin. Omstreeks zonsondergang beginnen ze zich te verzamelen en voor ze in het riet neerduwarrelen, zwermen ze een tijdlang kwetterend en sjilpend boven de omgeving rond. Het is een gemengde groep van Boeren- en Oeverzwaluwen; Huiszwaluwen zijn er nooit bij.

Zodra ze verzameld zijn, verschijnt elke avond een Boomvalk om zijn avondmaal te bemachtigen. Dit verschaft mij een unieke gelegenheid om zijn jachtmethode vanaf het tuinterras of zelfs vanuit de huiskamer te observeren. Eerst kringt hij een tijdlang rond, dan verwijderd hij zich enkele honderden meters. Deze afstand wordt gebruikt als aanloop om op topsnelheid aan te vallen. Mislukt de aanval doordat de prooi op het laatste nippertje een 'haak' slaat, dan schiet de aanvaller door zijn grote snelheid tientallen meters loodrecht omhoog.

De eerste dagen heeft de Boomvalk vrij gauw succes, maar dan beseffen de zwaluwen pas goed het gevaar. Ze gaan nu bij zijn komst hoe langer hoe hoger vliegen om te trachten boven hun belager te blijven en het lukt deze niet, uit de boven en rondom hem heen vliegende zwerm een prooi te bemachtigen. Maar tenslotte wordt het roesttijd en duikelen voor en na groepjes zwaluwen omlaag naar het riet. Dan slaat de valk zijn slag door van hoog uit de lucht razendsnelle duikvluchten in te zetten. Een paar maal is het mis, doch dan wordt er een slachtoffer gegrepen. Dit gebeurt bijna steeds op het moment dat de zwaluw het riet bereikt en snelheid moet minderen. Door de enorme vaart komen beide in de begroeiing terecht en het duurt even voor de valk de prooi ontward heeft en met deze in de klauwen opstijgt.

De eerste paar weken verdwijnt hij ermee zuidwaarts over de stad naar de Roervallei, vanouds een Boomvalkgebied. Wellicht moeten er nog jongen gevoerd worden. Vanaf half augustus wordt de buit ter plaatse verorberd. Rondkringend boven de omgeving met de prooi in de klauwen, rukt hij tijdens korte zweefpauzes stukjes ervan af en binnen enkele minuten is de prooi gekropt.

Dan verschijnt er op een avond een tweede Boomvalk boven de slaappleats; ondanks de overvloed van prooi wordt deze hier echter niet geduld. Na enkele furieuze aanvallen van nummer één verdwijnt de indringer al gauw naar de Duitse grensbossen in het oosten waar hij vandaan kwam.

Door bovenvermelde en vroegere waarnemingen heb ik minstens drie verschillende jachtmethodes bij de Boomvalk kunnen vaststellen:

1. bij de avondjacht op de slaappleats wordt een soort overrompelingstaktiek toegepast, misschien omdat de tijd dringt wegens de invallende schemering.
2. overdag heb ik herhaaldelijk een soort uitputtingsmethode waargenomen waarbij het slachtoffer zolang op topsnelheid achtervolgd wordt totdat dit uitgeput in het gras neervalt. Eenmaal heb ik meegemaakt hoe op deze manier een Gierzwaluw vlak voor mijn voeten werd gegrepen. Verschrikt door mijn nabijheid liet de valk het krijsende slachtoffer los maar zette onmiddellijk de achtervolging weer in toen dit, schijnbaar ongedeed, weer wegvloog.

3. Tenslotte heb ik eens een Boomvalkpaartje zien samenwerken bij een zwaluwejacht. Beurtelings doken ze op het slachtoffer dat - nauwelijks ontsnapt aan de ene aanval - weer de volgende te verduren kreeg. De jacht verplaatste zich achter de bossen zodat ik de uitslag van deze ongelijke strijd niet heb gezien, maar deze laat zich wel raden.

In Midden-Limburg werden in 1971 in vier gebieden Boomvalken door mij waargenomen. In de gemeente Horn werden ook dat jaar weer 2 jongen grootgebracht in een terrein waar zolang ik mij herinner Boomvalken hebben genesteld.

De Boomvalk van de slaapplaats achter mijn tuin kwam van de Populierbeemden langs de Roer bij St. Odiliënberg, ook vanouds een echt Boomvalkenbiotoop.

De indringer waarvan ik hierboven melding maakte, was afkomstig uit de Duitse grensbossen bij Swalmen. Tenslotte zag ik deze zomer nog een Boomvalk boven de Ospelse Peel.

Vier territoria in een beperkt gebied lijkt mij geen slecht resultaat, temeer daar de heer Dantuma in het aprilnummer 1968 vermeldde dat in geheel Limburg in 1967 maar één paartje gebroed zou hebben.

Tekening: M. J. Ch. Kolvoort

Adres van de schrijver:

J. Mart. Duiven *)

Het Tweestippig springstaartje

(*Sminthurinus igniceps* Reut. var. *trinotata* Axels.)

In een bloempot op mijn vensterbank huist al sedert enige jaren een vreedzaam volkje. Met het blote oog kan men weinig bijzonderheden aan de representanten ervan opmerken, want ze meten slechts 0,2 tot 0,5 mm. Bij vergroting ziet men ze echter met een benijdenswaardige gemoedsrust kalm en waardig, ja zelfs parmantig over de zandkorrels rondwandelen. Een klein aardkluitje is voor hen een heuvel, elke oneffenheid van de bodem een diepe kuil. Gedurig doen ze zich te goed aan de eencellige algen en de plantefaal, waaraan ze met hun kleine pruimemondje knabbelen. Uit hun zestal pootjes blijkt, dat het insecten zijn. Ze hebben een bolvormig lichaampje en dragen de kop verticaal. Ze zijn fluweelzwart van kleur, met een violette weerschijn, maar hebben aan weerszijden een opvallende, ronde, melkwitte vlek, die hen zeer goed herkenbaar maakt. Poten, sprieten, de onderzijde van het lichaam en de kop hebben de kleur van gele oker. De kruin is echter wat donkerder aangelopen en draagt twee lichtgele lengtestreepjes, die nog geaccentueerd worden door de donkere oogvlekken.

De naam van deze mini-insektjes luidt *Sminthurinus igniceps* Reut. var. *trinotata* Axels. (Lat. *igniceps* = vuur- of brandkopje; *tres, tria* = drie; *notatus* = kenbaar, in het oog vallend). Ze zijn in 1930 voor het eerst in ons land gesignaleerd, maar kunnen al wel eerder aanwezig zijn geweest, doch over het hoofd gezien. Hoe nietig het lichaampje ook is, toch is er veel bijzonders aan op te merken. Bij de loodrecht gedragen kop zijn de monddelen naar beneden gericht. Hypognaath heet dat. Ze zijn binnen het kopkapsel verborgen (endognaath of endotroof); uitwendig ziet men er alleen de topjes uitsteken, maar bij de maaltijden komen ze verder naar buiten. De sprieten zijn tamelijk lang, doch bestaan maar uit vier leden, waarvan het laatste geknikt is en talrijke zintuigharen bevat. Vlak achter elke antenne ligt een bundel van acht enkelvoudige oogjes in een donkere oogvlek. Op het voorhoofd duidt een zwart vlekje de frontale ocellus aan.

*) Bij het persklaar zijn van deze Natura ontvingen wij met groot leedwezen bericht van het plotseling overlijden van de heer Duiven. In het volgende nummer komen wij hierop terug (Red.).